
Meddelandeblad

Mottagare:
Socialnämnder eller motsvarande,
handläggare och chefer inom socialtjänst

Nr 7/2020
December 2020

Ytterligare möjligheter till informationsutbyte mellan polis och socialtjänst vid samverkan mot terrorism

Den 1 augusti 2020 genomfördes ändringar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) [OSL] i syfte att stärka arbetet med att bekämpa terrorism. Förändringarna ska möjliggöra effektivare samverkan mot terrorism genom att Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och socialtjänsten ska kunna utbyta information med varandra på ett mer ändamålsenligt sätt. I samband härmed kompletterades även socialtjänstlagen (2001:453) [SoL].

I detta meddelandeblad redogörs för de nya bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen som ytterligare möjliggör informationsutbyte mellan polis och socialtjänst vid samverkan mot terrorism. Materialet i meddelandebladet utgår i huvudsak från regeringens proposition 2019/20:123 Ett effektivare informationsutbyte mellan polis och socialtjänst vid samverkan mot terrorism. I meddelandebladet hänvisas vidare till några ytterligare sekretessbrytande bestämmelser (se Om ytterligare möjligheter för socialtjänsten att lämna ut uppgifter till brottsbekämpande myndigheter) samt Socialstyrelsens handböcker där frågor om sekretess behandlas inom socialtjänstens verksamhet (se Mer att läsa).

Bakgrund

Regeringen anger i proposition 2019/20:123 Ett effektivare informationsutbyte mellan polis och socialtjänst vid samverkan mot terrorism att en förutsättning för att arbetet mot terrorism ska bli framgångsrikt är att relevanta



myndigheter samverkar och kan utbyta information med varandra. Regeringen föreslog att Polismyndigheten ska få förenklade och utökade möjligheter att lämna ut uppgifter till den kommunala socialtjänsten i syfte att förebygga terroristbrottslighet. Vidare att myndigheter inom socialtjänsten ska få utökade möjligheter att dela med sig av uppgifter till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen. Utlämnande ska i större utsträckning kunna ske vid misstankar om att terroristbrottslighet har begåtts men också när det krävs för att förebygga sådan brottslighet. Förslagen ska möjliggöra ett effektivt men ändå rättssäkert informationsutbyte.¹

Utökad möjlighet för Polismyndigheten att lämna ut uppgifter till socialtjänsten i brottsförebyggande syfte

Enligt 6 § andra stycket polislagen (1984:387) ska Polismyndigheten fortlöpande samarbeta med myndigheterna inom socialtjänsten och snarast underätta dessa om förhållanden som bör föranleda någon åtgärd av dem. Sedan tidigare finns möjlighet för Polismyndigheten att lämna ut uppgifter till socialtjänsten till exempel om Polismyndigheten får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa (se 14 kap. 1 § SoL).

Bestämmelsen i 35 kap. 10 c § OSL är ny och möjliggör att sådana uppgifter om en enskild som omfattas av sekretess vid Polismyndigheten enligt 35 kap. 1 § OSL under vissa förutsättningar kan lämnas ut till en kommunal myndighet inom socialtjänsten i syfte att förebygga terroristbrottslighet.

Faktaruta 35 kap. 10 c § OSL

Sekretessen enligt 1 § hindrar inte att Polismyndigheten lämnar uppgift om en enskild till en kommunal myndighet inom socialtjänsten, om uppgiften kan antas bidra till att förebygga brott

1. enligt lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall,
2. enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, eller
3. enligt lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet.

En uppgift får lämnas endast om intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Lag (2020:575).

Bestämmelsen är åldersneutral. Uppgiftslämnande får ske både på initiativ av Polismyndigheten och på begäran av en kommunal myndighet inom socialtjänsten. Bestämmelsen innebär en möjlighet för Polismyndigheten att lämna ut uppgifter och således inte någon skyldighet att göra detta på eget initiativ.

Om en kommunal myndighet inom socialtjänsten skulle inkomma med en begäran om utlämnande av uppgifter som enligt paragrafen får lämnas ut och ett uppgiftslämnande inte skulle hindra arbetets behöriga gång är dock Polismyndigheten också skyldig att lämna ut uppgifterna enligt 6 kap. 5 § OSL.

Det är Polismyndigheten som ska avgöra om förutsättningar föreligger för att tillämpa den sekretessbrytande bestämmelsen. Den myndighet som begär

¹ Prop. 2019/20:123 s. 1

ut uppgifterna måste lämna tillräcklig information för att en sådan prövning ska kunna göras.²

Brottsförebyggande informationsutbyte från socialtjänsten till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen när det gäller unga

Faktaruta 10 kap. 18 a § OSL

Sekretessen enligt 26 kap. 1 § hindrar inte att en uppgift som rör en enskild som inte fyllt tjuogoett år lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen, om

1. det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den unge kommer att utöva brottslig verksamhet,
2. uppgiften kan antas bidra till att förhindra det, och
3. det med hänsyn till planerade eller pågående insatser för den unge eller av andra särskilda skäl inte är olämpligt att uppgiften lämnas ut.

En uppgift som angår misstanke om ett begånget brott får dock lämnas endast under de förutsättningar som i övrigt anges i denna lag. Lag (2020:575).

Den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 18 a § kap. OSL omfattar numera även utlämnande till Säkerhetspolisen. Ändringen innebär en återgång till den innebörd bestämmelsen hade före den 1 januari 2015.³

För uppgifter om individer som är yngre än 21 år finns det möjlighet att tillämpa 10 kap. 18 a § OSL i syfte att förebygga såväl terroristbrottslighet som annan brottslighet.

Av andra stycket framgår att en uppgift som angår misstanke om att den enskilde har begått ett visst konkret brott endast får lämnas ut om förutsättningar för det finns med stöd av någon annan paragraf i OSL (se vidare nedan Utökad möjlighet för socialtjänsten att kunna lämna ut uppgifter om begångna brott till polisen samt Om ytterligare möjligheter för socialtjänsten att lämna ut uppgifter till brottsbekämpande myndigheter).

² Prop. 2019/20:123 s. 53

³ Prop. 2019/20:123 s. 49

Utökad möjlighet för socialtjänsten att kunna lämna ut uppgifter till polisen i brottsförebyggande syfte

Faktaruta 10 kap. 18 b § OSL

Sekretessen enligt 26 kap. 1 § hindrar inte att en uppgift som rör en enskild lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen, om

1. det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den enskilde kommer att begå brott enligt
 - a) lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall,
 - b) 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, eller
 - c) lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet,
1. uppgiften kan antas bidra till att förhindra det, och
2. det med hänsyn till planerade eller pågående insatser för den enskilde eller av andra särskilda skäl inte är olämpligt att uppgiften lämnas ut.

En uppgift som angår misstanke om ett begånget brott får dock lämnas endast under de förutsättningar som i övrigt anges i denna lag. Lag (2020:575).

Enligt 26 kap. 1 § OSL gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Sedan tidigare finns ett antal bestämmelser som reglerar socialtjänstens möjligheter att lämna information (se vidare nedan Om ytterligare möjligheter för socialtjänsten att lämna ut uppgifter till brottsbekämpande myndigheter).

Paragrafen 10 kap. 18 b § OSL är ny och innebär att det under vissa förutsättningar är möjligt för myndigheterna inom socialtjänsten att lämna ut uppgifter som omfattas av sekretess enligt 26 kap. 1 § OSL till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen i syfte att förebygga viss terroristbrottslighet.

Uppgiftslämnande får ske både på eget initiativ och på begäran av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen. Bestämmelsen är åldersneutral.

Bestämmelsen innebär en möjlighet för myndigheterna inom socialtjänsten att lämna ut uppgifter och således inte någon skyldighet att göra detta på eget initiativ. Om Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen skulle inkomma med en begäran om utlämnande av uppgifter som enligt paragrafen får lämnas ut och ett uppgiftslämnande inte skulle hindra arbetets behöriga gång är dock den myndighet som förfogar över uppgifterna också skyldig att lämna ut uppgifterna enligt 6 kap. 5 § OSL. Det är emellertid den sistnämnda myndigheten som ska avgöra om förutsättningar föreligger för att tillämpa den sekretessbrytande bestämmelsen. Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen måste lämna tillräcklig information för att en sådan prövning ska kunna göras.⁴

⁴ Prop. 2019/20:123 s. 51

Av *andra stycket* framgår att en uppgift som angår misstanke om att den enskilde har begått ett visst konkret brott endast får lämnas ut om förutsättningar för det finns med stöd av någon annan paragraf i OSL (se vidare nedan Utökad möjlighet för socialtjänsten att kunna lämna ut uppgifter om begångna brott till polisen samt Om ytterligare möjligheter för socialtjänsten att lämna ut uppgifter till brottsbekämpande myndigheter).

Närmare om förutsättningar för utlämnande enligt 10 kap. 18 b § OSL

Paragrafen reglerar möjlighet att lämna ut uppgifter om en enskild när det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den enskilde kommer att begå brott enligt de angivna lagarna. Således att det finns misstankar och konkreta omständigheter som pekar på en sådan risk.

Vad innebär enskild

En förutsättning för att uppgiftslämnande ska kunna ske är att det är fråga om en uppgift som rör en enskild. Med enskild avses här den person som man bedömer kan komma att begå brott. Formuleringen att uppgifter kan lämnas ut om de ”rör” en enskild ger även utrymme för att lämna ut uppgifter som avser andra personer än den enskilde under förutsättning att det finns en koppling till den enskilde. Uppgifter om vilka som tillhör den enskildes familj eller bekantskapskrets kan alltså lämnas ut, dock endast om uppgifterna rör den enskilde och övriga rekvisit enligt paragrafen är uppfyllda.

Konkreta omständigheter

Det måste finnas konkreta omständigheter som motiverar bedömningen att det föreligger en risk för att den enskilde kommer att utöva aktuell brottslig verksamhet. Det är tillräckligt att det med hänsyn till samtliga omständigheter bedöms finnas en risk som varken är obetydlig eller avlägsen. Av särskild betydelse för riskbedömningen kan vara att den enskilde tidigare har begått terroristbrottslighet, om han eller hon umgås med kriminellt belastade personer med koppling till terrorism eller vistas i sådan miljö att det finns risk att han eller hon utvecklar en kriminell livsstil med koppling till terrorism.

Bidra till att förhindra viss typ av brottslighet

Vidare krävs för uppgiftslämnande att uppgiften kan antas bidra till att förhindra att den enskilde kommer att begå angiven typ av brottslighet. Det krävs inte att uppgiften isolerad kan antas leda till att förhindra att den enskilde begår brott, utan det är tillräckligt att den tillsammans med andra omständigheter kan antas bidra till önskad effekt.

Ytterligare förutsättningar för ett uppgiftslämnande

En ytterligare förutsättning enligt paragrafen är att ett uppgiftslämnande inte bedöms vara olämpligt. Ett utlämnande kan t.ex. anses vara olämpligt med hänsyn till den enskildes återanpassning eller på grund av planerade eller pågående insatser för den enskilde. Andra särskilda skäl än de nu nämnda kan exempelvis vara att det bedöms som olämpligt att vidarebefordra en uppgift med hänsyn till någon annan persons intressen.⁵

⁵ Prop. 2019/20:123 s. 50 f

Utökad möjlighet för socialtjänsten att kunna lämna ut uppgifter om begångna brott till polisen

Faktaruta 10 kap. 22 a § OSL

Sekretessen enligt 26 kap. 1 § hindrar inte att en uppgift lämnas till Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen, om uppgiften angår misstanke om ett begånget brott

1. enligt lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall,
2. enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, eller
3. enligt lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet. Lag (2020:575).

Paragrafen i 10 kap. 22 a § OSL är ny och medger att uppgifter som omfattas av sekretess vid en myndighet inom socialtjänsten och som angår misstankar om begånget brott enligt rekryteringslagen eller finansieringslagen eller förberedelse och stämpling till terroristbrott under vissa förutsättningar kan lämnas ut till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen. Uppgiftslämnande får ske både på eget initiativ och på begäran av Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen.

Bestämmelsen innebär en möjlighet för myndigheterna inom socialtjänsten att lämna ut uppgifter och således inte någon skyldighet att göra detta på eget initiativ. Om Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen skulle inkomma med en begäran om utlämnande av uppgifter som enligt paragrafen får lämnas ut och ett uppgiftslämnande inte skulle hindra arbetets behöriga gång är dock den myndighet som förfogar över uppgifterna också skyldig att lämna ut uppgifterna enligt 6 kap. 5 § OSL. Det är emellertid den sistnämnda myndigheten som ska avgöra om förutsättningar föreligger för att tillämpa den sekretessbrytande bestämmelsen. Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen måste lämna tillräcklig information för att en sådan prövning ska kunna göras.⁶

Närmare om förutsättningar för utlämnande enligt 10 kap. 22 a § OSL

För att ett uppgiftslämnande ska få ske krävs att uppgifterna angår misstanke om brott enligt finansieringslagen, brott enligt 2 § terroristbrottslagen eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, eller brott enligt rekryteringslagen.

Bestämmelsen kan inte tillämpas för att lämna ut uppgifter som angår misstanke om underlåtenhet att avslöja eller förhindra terroristbrott enligt 4 § terroristbrottslagen.

Vad avses med brott enligt bestämmelsen

Med formuleringen brott enligt finansieringslagen omfattas även försök till brott enligt den lagen. Med formuleringen brott enligt rekryteringslagen omfattas även försök till brott som anges i 2 b § den lagen. Utlämnande kan ske oavsett det aktuella brottets svårhetsgrad. Sekretessen får brytas exempelvis för att lämna ut en uppgift om att en viss person har sökt förmå annan att begå eller medverka till terroristbrott enligt 4 § rekryteringslagen, att en viss person har utbildat annan i terrorismsyfte enligt 5 § samma lag eller att en viss person har tagit del av utbildning enligt 5 a § samma lag. Det är vidare möjligt att lämna ut uppgifter om att en enskild har rest eller påbörjat en utlandsresa i terrorismsyfte enligt 5 b § rekryteringslagen eller genom pengar eller annan egendom har finansierat terroristbrottslighet enligt 3 § finansieringslagen.

Försök och förberedelse m.m. till brott

Faktaruta 23 kap. 1 § första stycket och 2 § första, andra och tredje stycket BrB (Brottsbalken)

1 § Har någon påbörjat utförandet av visst brott utan att detta kommit till fullbordan, skall han i de fall särskilt stadgande givits därom dömas för försök till brottet, såframt fara förelegat att handlingen skulle leda till brottets fullbordan eller sådan fara endast på grund av tillfälliga omständigheter varit utesluten.

2 § Den som, med uppsåt att utföra eller främja brott,

1. tar emot eller lämnar pengar eller annat som betalning för ett brott eller för att täcka kostnader för utförande av ett brott, eller
2. skaffar, tillverkar, lämnar, tar emot, förvarar, transporterar, sammanställer eller tar annan liknande befattning med något som är särskilt ägnat att användas som hjälpmedel vid ett brott,

skä i de fall det särskilt anges dömas för förberedelse till brottet, om han eller hon inte har gjort sig skyldig till fullbordat brott eller försök.

I de fall det särskilt anges döms för stämpling till brott. Med stämpling förstås att någon i samråd med någon annan beslutar gärningen eller att någon söker anstifta någon annan eller åtar eller erbjuder sig att utföra den.

Om vissa ytterligare möjligheter för socialtjänsten att lämna ut uppgifter till brottsbekämpande myndigheter

Enligt 26 kap. 1 § OSL gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Sedan tidigare finns ett antal bestämmelser som reglerar socialtjänstens möjligheter att lämna information. I 12 kap. 10 § SoL hänvisas till vissa sekretessbrytande regler i OSL. Av 10 kap. 2 § OSL framgår att socialnämnden utan hinder av sekretess kan polisanmäla brott som hindrar nämndens verksamhet. Av 10 kap. 21-23 §§ OSL följer att sekretess även i vissa andra fall inte hindrar att uppgifter som angår misstanke om brott lämnas till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet. Detsamma gäller enligt 10 kap. 19 § OSL uppgifter

som behövs för att förhindra ett förestående eller avbryta ett pågående brott som avses i den paragrafen.

Av 10 kap. 20 och 20 a §§ OSL följer att sekretessen också, under vissa förutsättningar, får brytas för att möjliggöra dels ett omedelbart polisiärt ingripande mot unga, dels ingripande av djurskyddsskäl.

10 kap. 21 § OSL medger att sekretessen enligt bl.a. 26 kap. 1 § OSL inte hindrar att en uppgift lämnas till en åklagarmyndighet eller Polismyndigheten, om uppgiften angår misstanke om brott som riktats mot någon som inte har fyllt arton år och det är fråga om brott som avses i 3, 4 eller 6 kap. brottsbalken, eller lagen (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor.

Enligt 10 kap. 23 § OSL får, om inte annat följer av 19–22 §§ samma lag, en uppgift som angår misstanke om ett begånget brott och som är sekretessbelagd enligt t.ex. 26 kap. 1 § OSL lämnas till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen endast om misstanken angår brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år eller försök till brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år. För uppgifter som angår misstanke om fullbordat brott enligt 2 § terroristbrottslagen och försök till sådant brott finns det således möjlighet att även tillämpa 10 kap. 23 § OSL.

Av 10 kap. 26 § första stycket OSL följer att sekretess inte hindrar att en uppgift om en enskilds adress, telefonnummer och arbetsplats eller uppgift i form av fotografisk bild av en enskild lämnas till en myndighet, om uppgiften behövs där för delgivning enligt delgivningslagen (2010:1932) eller för bistånd med sådan delgivning.⁷

I 15 kap. SoL finns vissa bestämmelser om tystnadsplikt som kompletterar bestämmelserna om det allmännas verksamhet i OSL. I 15 kap. 1 § SoL anges att den som är eller har varit verksam inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som avser insatser enligt samma lag inte obehörigen får röja vad han eller hon därvid har fått veta om enskildas personliga förhållanden. Vid tolkningen av obehörighetsrekvisitet har det ansetts naturligt att söka ledning i sekretesslagstiftningens skaderekvisit (jfr prop. 2011/12:171 s. 20).⁸

Mer att läsa

Socialstyrelsen (2020) Barn och unga som begår brott – handbok för socialtjänsten.

Socialstyrelsen (2020) Placerade barn och unga – handbok för socialtjänsten.

Socialstyrelsen (2015) Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten.

⁷ Prop. 1984/85:109 s. 46 ff. se även JO 2004/05 s. 29 om skyddade adresser.

⁸ Prop. 2019/20:123 s. 24 f

Denna information (art nr 2020-12-7116) kan laddas ner från Socialstyrelsens webbplats:
www.socialstyrelsen.se/publikationer.
